

Õiguskantsler

Teie 17.11.2021 nr

Meie 22.11.2021 nr 6-1/212219/2108031

Õigus toimetulekutoetusele

Lugupeetud avaldaja

Kirjutasite, et võtsite teise samba pensionifondist välja pensionipõlveks kogutud vara, et maksta tagasi varem võetud laene. Pärast raha laekumist Teie arveldusarvetele arvestas kohalik omavalitsus selle Teie sissetuleku hulka ning Teie perele jäeti toimetulekutoetus määramata.

Teie mure tekkinud olukorra pärast on mõistetav. [Sotsiaalhoolekande seaduse \(SHS\)](#) järgi võetakse toimetulekutoetuse arvestamise aluseks üksi elava inimese või perekonna kõigi liikmete eelmise kuu netosissetulek, millest arvestatakse maha makstud elatis, jooksva kuul tasumisele kuuluvad eluasemekulud ning kehtestatud toimetulekupiir (SHS § 133 lg 1, lg 1¹). Seaduses on nimetatud ka see, mida ei loeta sissetulekuks. Selles loetelus pole sääste (nt II samba pensionifondi kogutud vara väljamakset) ega laenuraha, v.a õppelaen (SHS § 133 lg 2; vt ka SHS § 133 lg 3). Seega, sotsiaalhoolekande seaduse järgi ei arvestata toimetulekutoetuse määramisel inimese kulude hulka tema võlgu (v.a õppelaen) ning olemasolevateks elatusvahenditeks peetakse ka inimese kogutud sääste (nt II samba väljamakset) ja tema käsutuses olevat laenuraha (v.a õppelaen).

[Eesti Vabariigi põhiseaduse \(PS\)](#) § 28 lõike 2 järgi on oluline see, kas inimesel on elatusvahendeid esmavajaduste katteks või mitte (Riigikohtu otsus [nr 5-20-1/15](#), p 34). See, milleks inimene on plaeninud oma sääste (nt II samba väljamakset) või laenuraha kasutada üldjuhul arvesse ei lähe. PS § 28 lõike 2 järgi on inimesel puuduse korral õigus riigi abile. Riigikohus on leidnud, et riigil tuleb puuduses olevale inimesele tagada minimaalselt vajalikud vahendid äraelamiseks (vt Riigikohtu otsus [nr 5-20-1/15](#), p 18). Järelikult on inimesel põhiseadusele toetudes õigus nõuda riigilt puuduses olles abi siis, kui tal pole äraelamiseks minimaalselt vajalikke vahendeid.

Teie toodud paralleel [täitemenetluse seadustikuga \(TMS\)](#) pole iseenesest vale, sest seegi seadus lähtub põhimõttest, et võlgnikule tuleb tagada tema inimväärikus. Samuti tuleneb sellest seadusest, et riik ei tasu inimese võlgu. Seepärast jäetakse ka täitemenetluse korral töist sissetulekut saavale inimesele tema inimväärikuse tagamiseks kindel summa, mille arvel saab ta katta oma esmavajadusi (TMS § 132). Ülejäänud osa arvel peab ta tasuma oma võlgu. Sama põhimõtte kehtib töise sissetulekuta inimeste kohta: näiteks tuleb võlgnikule ja tema perele jätta üheks kuuks vajalikud toiduained ja üheks kütteperioodiks vajalik küte eluruumi kütmiseks või kui sellist varu ei ole ja selle muretsemine ei ole muul viisil tagatud, siis varu soetamiseks vajalik rahasumma (TMS § 66 lg 1 p 3).

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Samadest eeldustest saab lähtuda siis, kui võlg tagastatakse vabatahtlikult. Kui inimene maksab vabatahtlikult oma võlgu, saab ta ise otsustada, kas võla osaline või täielik tasumine on talle jõukohane ning kas talle jääb oma vajaduste katteks piisavalt vahendeid. Võlausaldaja saab seejuures võlga tagasi nõudes arvestada täitemenetluse seadustikus sätestatuga ega saa eeldada, et võla tasumise nimel jäävad inimese esmavajadused rahuldamata. See on risk, mille ta on lepingut sõlmides võtnud.

Selline käsitlus lähtub põhiseaduse mõttest, et üldiselt vastutab inimene oma toimetuleku eest ise (põhiseaduse preambul, § 19 lg 1). Riik ei ole kohustatud inimese võetud laenude eest vastutama ega talle toimetulekutoetust makstes kaudselt tema võlgu tasuma. Laenu võtmise ja selle tagasisaamise eest jagavad riski mõlemad lepingu sõlminud osapooled. Riigi ülesanne on tagada, et seejuures ei jääks kaitseta võlgniku ja võlausaldaja põhiõigused: võlgnikul peab olema võimalik katta oma esmavajadusi ning võlausaldajal peab olema võimalus võlg tagasi saada.

Samas ei tähenda see, et riik ei võiks olla heldem ja arvestada puuduses olevale inimesele abi andmisel ka inimese võetud laenudega või jätta puutumata muidu puuduses oleva inimese pensionipõlveks või matusteks kogutud säästud. Riigikogul on aga õigus otsustada, mil määral ja kuidas riik puudust kannatavatele inimestele abi osutab. Paratamatult on tegu sotsiaalpoliitilise valikuga, mis sõltub olulisel määral riigi majanduslikust olukorrast ja millel on oluline mõju avaliku sektori eelarvele (Riigikohtu otsus [nr 5-20-1/15](#), p 20). Mõistes Teie pere kitsikust, ei saa õiguskantsler põhiseadusele tuginedes nõuda Riigikogult rohkem, kui põhiseadus inimesele tagab.

Võimalik, et Teile võiks olla kasu [võlanõustamisteenusest](#), mida peab korraldama Teie elukohajärgne kohalik omavalitsus (SHS § 44). Kas see teenus võiks Teid keerulises olukorras aidata, saate otsustada vaid Teie.

Selgitan veel, et kui Te siinse seisukohaga ei nõustu ja Teil on veel võimalik toimetulekutoetuse määramata jätmise otsuse peale esitada kaebus halduskohtusse, võite kaaluda ka selle võimaluse kasutamist. Halduskohtusse pöördumine pole kulukas (nt Teie asjas kaebust esitades ei pea riigilõivu maksma), samuti ei ole vaja selleks palgata advokaati. Kohtusse pöördumise tingimuste kohta vaadake palun täpsemalt [kohtute veebilehelt](#).

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Teadmiseks (avaldaja andmeteta): Sotsiaalministeerium

Kärt Muller 693 8418
Kart.Muller@oiguskantsler.ee